

Uwagi i propozycje zmian do uchwalonej przez Sejm ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa przedstawione wspólnie przez: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Ośrodek Badań Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej

W przyjętej przez Sejm RP ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa proponujemy wprowadzenie następujących poprawek:

1. Propozycja poprawki do art. 1 ust. 1 – rozszerzenie zakresu podmiotowego ustawy o członków rodzin obywateli Ukrainy

Proponowane brzmienie art. 1 ust. 1:

„Ustawa określa szczególne zasady zalegalizowania pobytu obywateli Ukrainy, którzy wjechali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa **oraz członków ich rodzin.**”

Proponowane brzmienie art. 1 ust. 2

„Za członka rodziny uważa się małżonka, małoletnie dziecko, w tym także przysposobione, wstępnego w linii prostej lub osobę pełnoletnią odpowiedzialną za małoletniego oraz innego bliskiego krewnego wspólnie zamieszkałego podczas pobytu na terytorium Ukrainy i pozostającego na jego utrzymaniu lub od niego zależnego.”

W związku z rozszerzeniem katalogu w art. 1 ust. 1, wydaje się zasadne wykreślenie art. 1 ust. 2

Uzasadnienie:

Z dotychczasowych doświadczeń organizacji pozarządowych i samorządu radcowskiego, który włączył się w pomoc osobom, które uciekły przed konfliktem zbrojnym w Ukrainie wynika, że wraz z obywatelami ukraińskimi uciekają także członkowie ich najbliższej rodziny nie mający obywatelstwa ukraińskiego (małżonkowie, rodzice, dzieci i in.). Proponowana zmiana umożliwi połączenie się członków rodzin obywateli ukraińskich przybywających lub przebywających w Polsce, a nie spełniających warunków z projektu ustawy (np. dzieci, które przyjechały do Polski przed rozpoczęciem inwazji na Ukrainę np. na wycieczki, wymiany szkolne) oraz ujednoczenie ich statusu.

W takiej sytuacji zasadne jest zachowanie jedności rodziny oraz ujednoczenie statusu pobytowego całej, wspólnie przebywającej w Polsce rodziny. Należy podkreślić, że różnicowanie sytuacji prawnej bliskich członków tej samej rodziny będzie powodować niepokój i problemy po stronie samych cudzoziemców, ale także po stronie organów państwa (może wystąpić konieczność prowadzenia dwóch różnych postępowań wobec każdego z małżonków, będą oni mieć różny status, różny okres ważnego pobytu i różne uprawnienia).

Ponadto należy zauważyć, że niektórzy członkowie rodziny obywateli Ukrainy obecnie objęci są ochroną czasową na mocy Decyzji Wykonawczej Rady Unii Europejskiej z 4 marca 2022 r. oraz na podstawie przepisów ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, a co za tym idzie mogą nie być objęci zakresem niniejszej ustawy (np. członkowie rodziny, którzy przybyli nie bezpośrednio z terytorium RP). Ich uprawnienia będą inne – oparte o przepisy Rozdziału III, Działu 3 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony np. w zakresie dostępu do mieszkania czy pomocy

socjalnej (ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony zapewnia tym osobom takie świadczenia, inaczej niż niniejsza ustawa – dająca taką możliwość) czy okresu legalnego pobytu (na podstawie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony – będzie to okres roku, ewentualnie przedłużony, zaś na podstawie niniejszej ustawy – 18 miesięcy od 24 lutego 2022 z możliwością złożenia wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy na okres 3 lat).

2. Propozycja wprowadzenia ust. 10 w art. 2 – wydanie zaświadczenia o legalności pobytu i pracy

Proponowane brzmienie:

„Osobie, o której mowa w art. 1, na jej żądanie, wojewoda wydaje zaświadczenie potwierdzające legalny pobyt oraz uprawnienie do wykonywania pracy”

Uzasadnienie:

Ponieważ osoby objęte zakresem niniejszej ustawy objęte są jednocześnie zakresem ochrony czasowej na podstawie decyzji wykonawczej Rady UE z 4 marca b.r. (zgodnie z art. 2 ust. 5-7 niniejszej ustawy objęte są również jej regulacją oraz korzystają z uprawnień w niej wymienionych), zatem przepisy niniejszej ustawy powinny również być zgodne z przepisami dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami.

Artykuł 8 ust. 1 dyrektywy 2001/55 stanowi, że osoby korzystające z ochrony czasowej powinny mieć wydawane dokumenty pobytowe obejmujące cały okres trwania ochrony czasowej. Przepis ten wprost nakazuje przygotowanie takich dokumentów lub zaświadczeń.

Proponowana zmiana jest potrzebna z uwagi na już wprowadzoną w ustawie zmianę. Zgodnie bowiem z art. 80 pkt 4 lit. c) niniejszej ustawy, zmieniającym treść art. 110 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony, cudzoziemcom objętym ochroną czasową na podstawie tej ustawy (nie objętym niniejszą ustawą) zaświadczenia o objęciu ochroną czasową będą wydawane na ich żądanie.

3. Uwaga do art. 2 ust. 4 – potrzeba ustawowego określenia końcowej daty legalności wjazdu i pobytu obywateli Ukrainy

Niezgodna z perspektywy art. 37 ust. 2 oraz art. 87 Konstytucji RP wydaje się regulacja art. 2 ust. 4 upoważniająca Radę Ministrów do określenia, w drodze rozporządzenia, daty końcowej okresu, w którym legalny wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio z terytorium Ukrainy skutkuje tym, że pobyt obywatela Ukrainy jest uznawany za legalny. Ustalenie końcowego terminu w tym zakresie niewątpliwie reguluje zakres praw i obowiązków cudzoziemców, w związku z czym powinien być co do zasady regulowany ustawowo.

4. Propozycja poprawki do art.11 ust. 2 – wydłużenie okresu pobytu poza terytorium RP skutkującego pozbawieniem uprawnień z ustawy

Proponowane brzmienie:

„Wyjazd osoby, o której mowa w art. 2 ust. 1 z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres powyżej 3 miesięcy pozbawia go uprawnienia, o którym mowa w art. 2 ust. 1.”

Uzasadnienie proponowanej zmiany

Biorąc pod uwagę obecną sytuację, cudzoziemcy mogą być zmuszeni z przyczyn osobistych do podróży poza terytorium RP na okres dłuższy niż 1 miesiąc (np. czasowe odwiedziny u członków rodzin stale zamieszkujących za granicą, a nie mających prawa wjazdu do Polski itp.). W takiej sytuacji byłoby niepożądane, aby pozbawiać te osoby prawa do uprawnień wynikających z ustawy.

Należy również zwrócić uwagę, że cudzoziemcy przebywający legalnie na terytorium państw członkowskich UE, posiadający ważny paszport oraz wizę lub kartę pobytu, jak również zwolnieni z obowiązku posiadania wizy – mają możliwość przekraczania granic wewnętrznych strefy Schengen na okres 90 dni w ciągu 180 dni (zgodnie z Konwencją wykonawczą do układu Schengen – art. 18-21). Przyjęcie zbliżonego okresu spowodowałoby możliwie jak najdalsze ujednoczenie statusu różnych kategorii cudzoziemców przebywających w Polsce i pozwoliło na uniknięcie nieporozumień co do prawa do podróżowania po UE czy nieświadomej utraty uprawnień przez cudzoziemców.

5. Propozycja poprawki do art. 12. ust. 1 – wprowadzenie obligatoryjnej pomocy w zakresie zakwaterowania i środków do życia

Proponowane brzmienie:

“Wojewoda zapewnia, w zakresie w jakim jest to niezbędne, pomoc osobom, o których mowa w art. 1 ust. 1, ...”

Uzasadnienie:

Jak wskazano wyżej, regulacje krajowe dotyczące uprawnień osób objętych zakresem niniejszej ustawy powinny być zgodne z przepisami dyrektywy Rady 2001/55/WE.

Dyrektywa ta w Artykule 13 stanowi, że Państwa Członkowskie zapewnią (obligatoryjne, a nie fakultatywne ujęcie)) osobom korzystającym z tymczasowej ochrony dostęp do odpowiedniego zakwaterowania lub środki konieczne do uzyskania zakwaterowania. Ponadto obowiązkiem, nie możliwością, państw członkowskich jest zapewnienie osobom korzystającym z ochrony czasowej niezbędnej pomocy w zakresie pomocy społecznej i uzyskania środków do życia, jeżeli osoby te nie posiadają wystarczających środków do życia. Wydaje się że obligatoryjne rozwiązania z ustawy: jednorazowe świadczenie pieniężne z art. 28 ust. 1 czy świadczenia rodzinne z art. 23 nie spełniają tego warunku. Pierwsze z nich trudno uznać za wystarczające środki do życia, zaś drugie skierowane jest do rodzin, zaś do Polski przybywają także osoby samotne.

Należy również zwrócić uwagę, że osoby objęte ochroną czasową na podstawie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony, znajdujące się poza regulacją niniejszej ustawy, będą miały na żądanie zapewnione zakwaterowanie i wyżywienie albo pomoc w postaci świadczenia pieniężnego (zgodnie z art. 69 pkt 5) niniejszej ustawy zmieniającym art. 112 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony)

6. Uwaga do art. 9 ust.9-14, art. 27 ust. 6, art. 83 – potencjalna niezgodność z Konstytucją RP możliwości wydawania poleceń przez wojewodę organom samorządu terytorialnego

Należy zwrócić uwagę, że na mocy art. 9 projektowanej ustawy wojewodzie ma przysługiwać prawo do wydawania poleceń w formie decyzji administracyjnej i obowiązujących wszystkie organy administracji rządowej działające na obszarze województwa, państwowe osoby prawne, organy samorządu terytorialnego, samorządowe osoby prawne oraz samorządowe jednostki organizacyjne

nieposiadające osobowości prawnej. Tak szerokie kompetencje i zakres podmiotowy wydawanych poleceń mogą budzić wątpliwości co konstytucyjności proponowanych rozwiązań, w szczególności w zakresie niezależności samorządu terytorialnego (art. 163 Konstytucji) oraz katalogu i hierarchii aktów prawnych (art. 87 i n. Konstytucji).

7. Propozycja poprawki do art. 22 – możliwość wykonywania pracy niezależnie od dokonania powiadomienia PUP

Proponowane brzmienie ust. 1:

„Osoba wymieniona w art. 1 ust. 1 ustawy jest uprawniona do wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie pobytu zgodnego z obowiązującymi przepisami, w przypadku gdy:

- 1) jej pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 lub
- 2) jest obywatelem Ukrainy przebywającym legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”

Dodanie nowego ust. 1a:

„Podmiot powierzający wykonywanie pracy powiadamia w terminie 14 dni od dnia podjęcia pracy przez osobę wymienioną w ust. 1 powiatowy urząd pracy właściwy ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania podmiotu o powierzeniu wykonywania pracy tej osobie.

Uzasadnienie:

Obecne rozwiązanie zawarte w ustawie wskazuje, że możliwość wykonywania pracy przez osobę objętą jej zakresem, uzależniona jest od powiadomienia o tym właściwego urzędu pracy przez pracodawcę („Obywatel Ukrainy jest uprawniony do wykonywania pracy (...) – jeżeli podmiot powierzający wykonywanie pracy powiadomi (...) powiatowy urząd pracy). Z brzmienia tego wynika zatem, że jeśli pracodawca nie dokona takiego powiadomienia, wówczas wykonywanie pracy będzie niezgodne z przepisami.

Uzależnienie legalności wykonywania pracy od dokonania powiadomienia jest bezzasadne, zaś konsekwencje braku powiadomienia powinny obciążać wyłącznie pracodawcę. Jak już wskazano, osoby objęte niniejszą ustawą uznaje się za osoby korzystające z ochrony czasowej, te zaś, na podstawie art. 87 ust. 1 pkt 6) ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy mogą wykonywać pracę bez żadnych formalności (i takie też rozwiązanie jest przyjęte wobec osób korzystających z ochrony czasowej na podstawie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony – art. 116 – co bezzasadnie różnicuje sytuację analogicznych kategorii cudzoziemców).

8. Propozycja poprawki w zakresie art. 23 ust. 2 – możliwość wykonywania działalności gospodarczej niezależnie od posiadania numeru PESEL

Proponujemy skreślenie tego przepisu

Uzasadnienie

Jak już wskazano, osoby objęte niniejszą ustawą uznaje się za osoby korzystające z ochrony czasowej, te zaś, na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 2) ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, mają prawo prowadzić działalność gospodarczą bez odrębnego zezwolenia, na takich samych warunkach jak obywatele polscy (i takie też rozwiązanie jest przyjęte wobec osób korzystających z ochrony czasowej na podstawie ustawy o udzielaniu

cudzoziemcom ochrony – art. 116).

Z tego względu bezzasadne (a przynajmniej niespójne z powołanymi przepisami i bezzasadnie różnicujące sytuację analogicznych grup cudzoziemców) jest nakładanie obowiązku posiadania numeru PESEL wobec osób objętych niniejszą ustawą. Choć faktycznie obowiązek ten wydaje się mieć wyłącznie charakter formalny, zwłaszcza z perspektywy postanowień zawartych w art. 4 projektowanej ustawy, to jednak samo brzmienie art. 20 ust. 2 sprawia, że uprawnienie istniejące już na gruncie przepisów ustawy z 6 marca 2018 r. podlega ograniczeniu. Natomiast niespełnienie obowiązku posiadania numeru PESEL nie powinno powodować sankcji w postaci braku możliwości wykonywania działalności gospodarczej.

9. Propozycja poprawki do art. 32 – zapewnienie bezpłatnej pomocy psychologicznej osobom wymagającym szczególnej pomocy

Proponujemy dodanie ust. 2 w brzmieniu:

„Osobie, o której mowa w art. 2 ust. 1, zapewnia się bezpłatną pomoc psychologiczną, jeśli wymaga ona szczególnej pomocy, w szczególności jeżeli jest ona małoletnim pozbawione opieki, została poddana torturom, zgwałceniu lub innym formom przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej.”

Uzasadnienie:

Jak wcześniej wskazano, osoby objęte niniejszą ustawą uznaje się za osoby korzystające z ochrony czasowej. Art. 13 ust. 4 dyrektywy 2001/55 stanowi, że Państwa Członkowskie udzielają niezbędnej pomocy medycznej osobom, które wymagają szczególnej pomocy, takim jak wymienione w przedstawionej propozycji.

10. Poprawka do art. 37 ust. 2 -

Proponujemy brzmienie zmianę treści art. 34 ust. 2 poprzez zamianę słów “są udzielane” na “mogą być udzielane”.

Uzasadnienie:

W art. 37 ust. 1 ustawy przewidziano, że obywatel Ukrainy, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1, jest uprawniony do opieki medycznej udzielanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obejmującej świadczenia opieki zdrowotnej na zasadach i w zakresie, w jakim osobom objętym obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym przysługuje prawo do świadczeń na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. W tym zakresie należy zwrócić uwagę na dwa problemy. Po pierwsze obywatele Ukrainy którzy przybyli do Polski w okresie od 24 lutego 2022 r. obecnie już mają status ubezpieczonych na podstawie art. 3 ust. 1 pkt 2a) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych ze względu na objęcie ich ochroną czasową na podstawie decyzji wykonawczej Rady Unii Europejskiej z dnia 4 marca 2022 r. Ponieważ jednak okres ochrony czasowej jest krótszy niż okres legalności pobytu z art. 2 ust. 1 proponowanej ustawy, rozwiązanie projektowane w tym zakresie wydaje się być korzystniejsze.

Należy jednak zwrócić uwagę na treść ust. 37 ust. 2, który obecnie zawęży zakres placówek z których mogą korzystać objęci ustawą obywatele Ukrainy wyłącznie do placówek świadczeniobiorców z którymi Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowy. Stąd też, choć pożądane jest wprowadzenie świadczeniodawców wyspecjalizowanych podmiotowo, trudnym do zrozumienia staje się zawężenie

zakresu potencjalnych świadczeniodawców dla tak znacznej ilości osób przybywających do Polski.

11. Propozycja poprawek do art. 42 – w zakresie wydłużenia terminów wiz i zezwoleń

Proponujemy następujące zmiany w art. 42 (dodana treść pogrubiona):

- nadanie brzmienia ust. 1 „Jeżeli ostatni dzień okresu pobytu osoby, o której mowa w art. 1 ust. 1 na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy krajowej przypada w okresie od dnia 24 lutego 2022 r., okres pobytu na podstawie tej wizy oraz okres ważności tej wizy ulegają przedłużeniu z mocy prawa do dnia 31 grudnia 2022 r., **o ile okresy te nie ulegają przedłużeniu do późniejszego terminu na podstawie odrębnych przepisów.**

- proponujemy skreślenie ustępu 3

- nadanie brzmienia ust. 5 „Jeżeli ostatni dzień okresu ważności zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego obywatelowi Ukrainy przypada w okresie od dnia 24 lutego 2022 r., okres ważności tego zezwolenia ulega przedłużeniu z mocy prawa do dnia 31 grudnia 2022 r. o ile okres ten nie ulega przedłużeniu do późniejszego terminu na podstawie odrębnych przepisów.”

- proponujemy pozostawienie przewidzianego na wcześniejszym etapie prac nad projektem ust. 6. i uzupełnienie go o wskazaną treść „Termin do opuszczenia przez osoby, o których mowa w art. 1 ust. 1, terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 299 ust. 6 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, ulega przedłużeniu do dnia 31 grudnia 2022 r., **o ile inne przepisy nie przewidują terminu dłuższego.** W okresie, na który termin został przedłużony, nie stosuje się przepisów art. 99 ust. 1 pkt 9, art. 196 ust. 1 pkt 5 oraz art. 213 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.

- proponujemy pozostawienie przewidzianego na wcześniejszym etapie prac nad projektem ust. 7. i uzupełnienie go o wskazaną treść „Termin dobrowolnego powrotu, o którym mowa w art. 315 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, określony w decyzji wydanej wobec osoby o której mowa w art. 1 ust. 1, ulega przedłużeniu do dnia 31 grudnia 2022 r. **o ile termin ten nie ulega przedłużeniu do późniejszego terminu na podstawie odrębnych przepisów.** W okresie, na który termin został przedłużony, nie stosuje się przepisów art. 99 ust. 1 pkt 8, art. 196 ust. 1 pkt 4 oraz art. 213 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.”

- proponujemy pozostawienie przewidzianego na wcześniejszym etapie prac nad projektem ust. 11 i uzupełnienie go o wskazaną treść „Jeżeli ostatni dzień dopuszczalnego okresu pobytu obywatela Ukrainy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) na podstawie wizy Schengen wydanej przez organ polski,
- 2) na podstawie wizy wydanej przez inne państwo obszaru Schengen,
- 3) na podstawie dokumentu pobytowego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia Rady (WE) nr 1030/2002 z dnia 13 czerwca 2002 r. ustanawiającego jednolity wzór dokumentów pobytowych dla obywateli państw trzecich (Dz. Urz. UE L 157 z 15.06.2002, str. 1, z późn. zm.), wydanego przez właściwy organ innego państwa obszaru Schengen, albo innego dokumentu pobytowego wydanego przez organ tego państwa, uprawniającego do podróży po terytorium innych państw tego obszaru,
- 4) w ramach ruchu bezwizowego

– przypada w okresie od dnia 24 lutego 2022 r., a pobyt ten rozpoczął się przed tym dniem, jego pobyt na tym terytorium uznaje się za legalny do dnia 31 grudnia 2022 r., **o ile okres ten nie ulega przedłużeniu do późniejszego terminu na podstawie odrębnych przepisów.**”

- proponujemy również dodanie nowego ust. 12. o treści: **„Osoba, o której mowa w art. 1 ust. 1, 4 i 11, której okres ważności zezwolenia, wizy lub pobytu w ramach ruchu bezwizowego został przedłużony na podstawie niniejszego artykułu może zwrócić się do wojewody właściwego miejscowo ze względu na miejsce jej pobytu o wydanie zaświadczenia wskazującego na okres ważności podstawy pobytowej tej osoby.**

Uzasadnienie:

Proponowane rozwiązania wydłużają do 31 grudnia 2022 r. ważność wiz i zezwoleń pobytowych, gdyby utraciły one ważność po 24 lutego 2022. Z drugiej strony przepisy odrębne (ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych) również przewidują możliwość przedłużenia ważności zezwoleń na pobyt i wiz (m.in. art. 15zd tej ustawy) i okres ten może być dłuższy niż na podstawie projektowanej zmiany. Proponowane przez nas rozwiązanie ma na celu uniknięcie kolizji i niejasności w zakresie przedłużenia terminu ważności wiz, zezwoleń i dokumentów.

Ponadto proponujemy, aby w okresie przedłużonej ważności wiz, uprawnienia z nich wynikające były takie same, jak w okresie podstawowej ważności. Nie ma uzasadnienia dla pozbawiania osób posiadających dokumenty, których okres pobytu jest przedłużony, możliwości przekraczania granicy.

Proponujemy również przywrócenie poprzednio projektowanych rozwiązań przedłużających okres pobytu na podstawie wiz Schengen, ruchu bezwizowego jak również przedłużających termin opuszczenia terytorium RP lub termin dobrowolnego powrotu oraz dających tym osobom możliwość zalegalizowania swojego pobytu.

Proponujemy także wprowadzenie wyraźnej możliwości ubiegania się osób, których okres legalnego pobytu został przedłużony, o wydanie zaświadczenia o terminie legalnego ich pobytu. Z doświadczenia wynika, że osoby, których okres pobytu i ważność dokumentów zostały przedłużone na podstawie przepisów wydanych w związku ze stanem epidemii mają problemy m.in. przy podejmowaniu pracy, gdyż pracodawcy nie wiedzą, czy dany cudzoziemiec rzeczywiście nadal przebywa legalnie, mimo nominalnej utraty ważności przez dokument pobytowy.

14. Uwaga i propozycja poprawki do art. 43.

- Wyjaśnienia wymaga treść art. 43 i jego relacji z art. 2 ust. 1. Czy przewiduje on możliwość przedłużenia pobytu cudzoziemca nieobjętego zakresem art. 2 ust. 1 (np. obywatela Ukrainy, który wjechał do Polski przed 24 lutego 2022 r. lub nie bezpośrednio z tego terytorium?), wówczas po słowach „art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach” należałoby dopisać „jeśli nie jest objęta zakresem art. 2 ust. 1”

- proponujemy dodanie ust. 2 o treści:

„Pobyt cudzoziemca, innego, niż ten, o którym mowa w ust. 1, któremu, w związku z przybyciem do Polski bezpośrednio z Ukrainy w okresie od dnia 24.02.2022 r., komendant placówki Straży Granicznej na odcinku granicy Rzeczypospolitej Polskiej z Ukrainą zezwolił na wjazd na terytorium

Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, uznaje się za legalny do dnia 30 kwietnia 2022 r. ,,

Uzasadnienie propozycji:

W ramach porad udzielanych przez radców prawnych ujawnił się problem pobytu cudzoziemców innych niż obywatele Ukrainy, którzy przebywali na terytorium Ukrainy czasowo, w związku z np. studiami. Często są to osoby zdezorientowane, nie mające informacji, w jaki sposób mogą zalegalizować swój pobyt lub mają poważne problemy ze zorganizowaniem powrotu do kraju pochodzenia. Wydaje się, że obecnie przewidziany, 15-dniowy okres pobytu na podstawie zgody, o której mowa w art. 32 ustawy o cudzoziemcach, wydaje się zbyt krótki i powinien zostać przedłużony.

15. Propozycja poprawki do 57

Proponujemy, aby przepis ten uzyskał brzmienie:

„W roku szkolnym 2021/2022 na stanowisku nauczyciela lub pomocy nauczyciela, o którym mowa w art. 165 ust. 8 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, może być zatrudniona osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego, jeżeli posiada znajomość języka polskiego w mowie i piśmie w stopniu umożliwiającym pomoc uczniowi, który nie zna języka polskiego albo zna go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki. Wymogu znajomości języka polskiego potwierdzonej dokumentem, o którym mowa w art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, nie stosuje się.”

Uzasadnienie zmiany:

W związku z obecną sytuacją w Ukrainie do Polski niewątpliwie wjechało także wiele osób wykonujących zawód nauczyciela. Wydaje się słuszne zapewnienie im możliwości kontynuowania wykonywania zawodu, jak również umożliwienie im prowadzenia zajęć z dziećmi, które również wyjechały z Ukrainy.

16. Propozycja poprawki do art. 80 pkt 4) lit c)

Proponujemy zmianę treści art. 80 pkt. 4) lit. c) w treści zmienianej ustawy, poprzez zastąpienie w ust. 7 zmienianej ustawy słów „wyłącznym dowodem” na słowa „potwierdzeniem” oraz dodanie zdania drugiego do tego przepisu o treści: „Do czasu uzyskania zaświadczenia o którym mowa w ust. 5. cudzoziemiec korzystający lub chcący skorzystać z uprawnień określonych w niniejszym rozdziale może wykazywać spełnienie przesłanek objęcia go ochroną czasową także za pomocą innych dokumentów.”

Uzasadnienie zmiany:

Ze względu na obecną sytuację oraz ilość cudzoziemców którzy przyjechali do Polski, wysoce wątpliwym jest to, czy Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców będzie w stanie terminowo wydawać zaświadczenia o objęciu ochroną czasową. W szczególności należy podkreślić, że obecnie Szef Urzędu nie wydaje decyzji o objęciu ochroną międzynarodową w ustawowym terminie 6 miesięcy. W tym kontekście należy podkreślić, że objęcie ochroną czasową nastąpiło z mocy prawa na podstawie decyzji wykonawczej Rady Unii Europejskiej z dnia 04.03.2022 r. Zgodnie z obecną treścią tej decyzji, dyrektywy oraz ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP nie można objęcia tą ochroną uzależnić od aktu administracyjnego. Wprowadzenie zaświadczenia, które,

podobnie jak akty stanu cywilnego, będzie „wyłącznym dowodem” objęcia ochroną czasową, w zasadzie uniemożliwi wszystkim osobom objętym już teraz ochroną czasową, korzystanie ze swoich uprawnień, do czasu uzyskania tego zaświadczenia. Mowa jest tu o osobach, które nie zostaną objęte uprawnieniami gwarantowanymi w niniejszej ustawie, a mogą wymagać niezwłocznych świadczeń w zakresie wyżywienia, zakwaterowania lub innej pomocy materialnej które zostały zapewnione w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP. Stąd też koniecznym jest umożliwienie dowodzenia przez cudzoziemców, że zostali objęci ochroną czasową na podstawie innych dokumentów urzędowych – np. paszportu i zaświadczenia wydanego przez Straż Graniczną, potwierdzającego datę wjazdu.

Jedynie na marginesie wypada dodać, że Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców jest urzędem z siedzibą w Warszawie, który nie posiada delegatur na terenie Polski. W związku z tym, uzyskanie zaświadczenia o objęciu ochroną czasową stanowić będzie dodatkową barierę dla osób które są obecnie rozpraszane po terytorium całej Polski i nierzadko nie mówią nawet w języku polskim.

Opracowanie: r.pr. Jacek Białas (HFPC, KIRP), r.pr. Filip Rakoczy-Nazimek (OIRP Wrocław), adw. Małgorzata Jaźwińska (SIP)

Opracowanie: r.pr. Jacek Białas (HFPC, KIRP), r.pr. FiMałgorzata Jaźwińska (SIP)